

NIEUWSBRIEF

Secretariaat:
Verzetsstraat 76
2912 CV Nieuwerkerk a.d. IJssel
Tel. 0180-314870
e-mail adri.den.boer@geo-info.nl
Bankrekening 3452.94.203
Culturele ANBI
Oudheidkamer: 's-Gravenweg 6a
(tel. 0180-312228)
Museumnummer 1215
Internet-adres:
www.hvnweb.nl

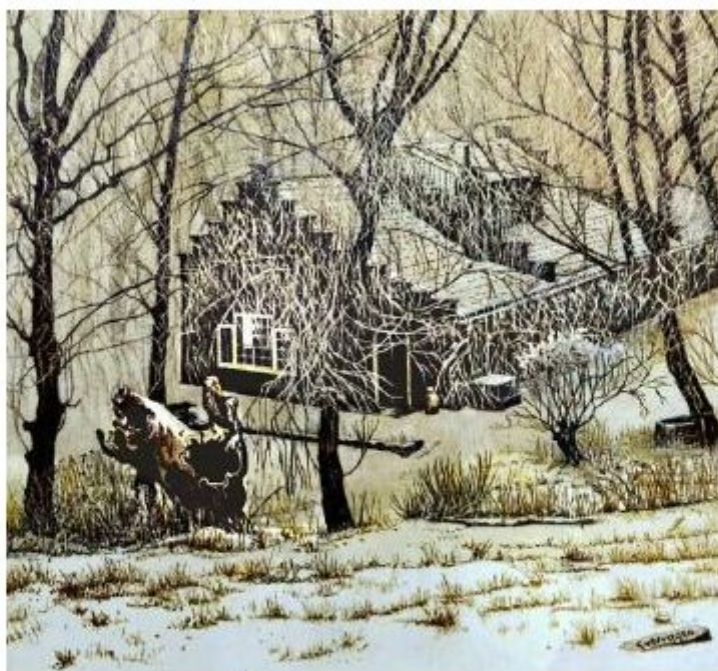
No 62 - FEBRUARI 2013

HISTORISCHE VERENIGING

NIEUWERKERK AAN DEN IJssel

Open middagen Oudheidkamer (14-17 uur):
2/3, 6/4, 4/5, 1/6, 6/7, 3/8, 7/9, 14/9 (OMD), 5/10, 2/11 en 7/12

*Zijn vroegere huis op Ver Hitland door Gerrit van Bruggen, ca 1986
(Particuliere collectie familie Gotjé-van Bruggen te Muiden)*

NOG EEN NIEUWERKERKS SCHILDERIJ VAN GERRIT VAN BRUGGEN

Hoogstwaarschijnlijk naar een foto uit 1985 van Mieke van Leeuwen (nu woonachtig aan de Linge) maakte de schilder Gerrit van Bruggen (1902-1989) nog een schilderij op spaanplaat van zijn vroegere binnendijkse huis op Ver Hitland, terwijl hij in Joure woonde. Op Nieuwsbrief 59 (jan. 2012) stond al een ander werk van hem met dit later voor nieuwbouw verdwenen trapgevelpand.

DIRK KOOLMEES LID IN DE ORDE VAN ORANJE-NASSAU

Op de HVN-vrijwilligersavond van 13 december spelde loco-burgemeester Jan Verbeek (ook HVN-lid) de afscheidnende Dirk Koolmees een koninklijke onderscheiding op. Er waren ook mooie woorden en bloemen van gemeente Zuidplas. Niet alleen het HVN-bestuur vond dit gepast na 17 jaar, maar ook burgemeester Frank Koen van Koolmees' woongemeente Capelle aan den IJssel en ten slotte de Koningin. Er zijn na het afscheid van Koolmees, inclusief het bestuur, nog 31 vrijwilligers over, maar wie volgt? Bel of mail Marijke Edel (zie achterop)! Overigens is zo'n vrijwilligersavond jaarlijks en niet maandelijks, zoals *Hart van Holland* in zijn verslag meldde....

'ARM & RIJK: KUNST MET KLEIN HITLAND'

Op de open middag van 3 november waren zowel kunstenaar Jan Wagner uit Rotterdam als steenplaatsnazaat Janwillem Mijndieff uit Scherpenzeel present. De laatste kocht van de eerste een pentekening van Klein Hitland uit 1966. Deze hing in bruikleen in de Oudheidkamer, en bleef er ook gewoon hangen! Het bijschrift over de bruikleen werd aangepast. Jaap Muijter vertelde die middag ook wie de Vermeij was die in 1978 de zes tekeningen voor de kalender van de

postduivenvereniging De Reisduif maakte: een Gouwenaar die zelf geen duiven hield, maar wel voorzitter was van de kring van postduivenverenigingen.

In maart worden de meeste objecten van de expositie als afsluiting tentoongesteld in de bibliotheek boven de Reigerhof. Een voorbeeld is bijgaande tekening van C. Verburg uit de collectie van mevrouw Van Diejen.

BUSHOKJES WAREN MONUMENTAAL

Opvallend is dat er bij treinen wel aandacht is voor de stations, maar bij bussen niet voor de bushokjes: gemeentelijk of provinciaal straatmeubilair. Voordat die wachthokjes abri's gingen heten en werden 'verrijkt' met reclame waren ze degelijker. Een voorbeeld? Rond 1950 kwam er op Dorp aan de Kerklaan door afbraak van een school een gat tussen de Hervormde pastorie van 1878 (nu Goud Bedrijfshuisvesting) en het kleine witte pandje van melkboer Van den Berg. Daar kwam precies middenin een wachthokje op een gemetselde stenen voet, met glazen ramen in ijzeren roeden, gedekt door een houten dak met overstek en binnenin een forse houten bank en een elektrische lamp. De gemeente-opzichter, later -architect respectievelijk directeur Gemeentewerken meneer (Thijs) Fortgens maakte er bijgaande trotse foto's van. (Dank aan mevrouw Fortgens!)

Het bushokje was voor de autobusdiensten van de gebroeders Wim en Leen van Gog uit Capelle aan den IJssel. Hun lijn 16, Rotterdam-Gouda, reed hier op Dorp langs en, zij het minder, ook lijn 15, Rotterdam-Zevenhuizen, de 's-Gravenwegbus. In 1967 kwam een eind aan de particuliere onderneming, al benutte NS-dochter Citosa nog tot 1974 de naam Van Gog. Toen kwam het bedrijf Westnederland met ook routewijzigingen. De bus naar Zevenhuizen reed sinds 1973 nog maar eenmaal per dag in beide richtingen en stopte helemaal begin jaren 80. Een bushokje werd op deze plek dus overbodig.

In Maarn in de gemeente Utrechtse Heuvelrug staat trouwens een bijna eender bushokje intussen op de gemeentelijke monumentenlijst. Maar daar prijken ook het oude station én zelfs spoorhuisjes op die lijst van beschermde panden!

OV: WISSELEXPOSITIE IN OUDHEIDKAMER EN LEZING IN 'DE BIEB'

Op **zaterdag 6 april** start een nieuwe wisselexpositie over het openbaar vervoer in Nieuwerkerk, inclusief zelfs bushokjes! Materiaal is uit eigen bezit, geleend van lid Hans de Vlaming, maar ook van de Hist. Ver. Ouderkerck op d'IJssel, zoals een model van het pontje van Kortenoord! Waarom juist nu? Het Provinciaal Historisch Centrum van het Erfgoedhuis Zuid-Holland brengt de geschiedenis van het openbaar vervoer onder de aandacht.

Op de website www.geschiedenisvanzuidholland.nl wordt het verhaal van het openbaar vervoer in deze provincie verteld. Op 21 maart is er ook een publieksmagazine met een activiteitenkalender. Daar komt zodoende ook de Oudheidkamer in voor! Op **dinsdag 9 april** (20.00 uur) zijn door de HVN twee lezingen in de bibliotheek over het openbaar vervoer gepland. Theo Bakkers, voorzitter van de Hist. Ver. Ouderkerck, spreekt over de Goudse boot en IJsselveerboden en ons lid Hans de Vlaming over de autobusdiensten van de Gebr. Van Gog!

OUDE NIEUWERKERKSE FILMBEELDEN OP INTERNET

Op de prachtige website www.openbeelden.nl staan Polygoon-bioscoopjournaals uit 1930 en 1950 met Nieuwerkerkse fragmenten. Het gaat om week 1930-35 met *'De herstelwerkzaamheden aan een verzakking van de spoorrails in het baanvak tussen Rotterdam en Gouda - Passerende stoomlocomotief - Arbeiders aan het werk langs en op de rails (gefilmd vanuit rijdende trein)'*. Ook week 1950-30 met onder andere passeren van de Gele Brug is fraai. De inhoud: *'Vanaf de Nenijtobaan in Rotterdam starten 27 atleten voor het kampioenschap marathonloop van Nederland. De lopers verlaten de renbaan en lopen over straten en buitenwegen via een parcours dat o.a. via Gouda, Nieuwerkerk, Moordrecht en het keerpunt bij Zevenhuizen terugvoert naar de Nenijto-baan.'*

EIGEN VIDEO'S NU OOK OP DVD

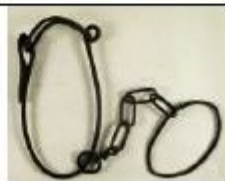
Voor modern gebruik in in ieder geval de Oudheidkamer zijn de volgende HVN-video's op dvd gezet:

- Oudheidkamer, van Dick Groenendal (1993, 1995, 1996, 1997)
- Operatie hooiberg, van Mieke den Boer-Snoei (1995)
- De 's-Gravenweg met de schouw, van Dick Groenendal (1999)
- 100-jarig bestaan wagenshuur en koehandel, van Dick Groenendal (2003)

Een exemplaar van de dvd Operatie hooiberg met het herplaatsen van de zgn tweede hooiberg vanaf de Hoofdweg-noord naar de Oudheidkamer is op (of na) de vrijwilligersavond ook aan alle vrijwilligers gegeven.

PUBLIEKSVRAAG

De Oudheidkamer kreeg het hierbij afgebeelde onbekende object. Wie weet wat het is? Mail of bel naar de secretaris, kijk voor de gegevens achterop deze Nieuwsbrief!

WANNEER HARMONISATIE MONUMENTENBELEID IN ZUIDPLAS?

In juni 2012 schreven OZM, HVM en HVN samen een brief aan Zuidplas om haar monumentenlijst te harmoniseren. In de raadsvergadering van 6 november droeg een met 21 tegen 6 stemmen aangenomen CDA-motie het college op '...in 2013 een discussie met de voor- en tegenstanders van een gemeentelijke monumentenlijst te voeren en op basis hiervan beleid voor de gehele gemeente op te stellen, zodat er onder de eigenaren van cultuurhistorische monumenten geen rechtsongelijkheid meer is en de cultuurhistorische monumenten in de gemeente Zuidplas zo mogelijk beschermd kunnen worden.'

Zuidplas heeft nog steeds alleen maar gemeentelijke monumenten in het voormalige Zevenhuizen-Moerkapelle. De HVN organiseerde in 2009 al een fototentoonstelling met Nieuwerkerkse kandidaat-monumenten en daar maakte geen eigenaar ook maar één negatieve opmerking over! Ook cultureel overeenkomstige gemeenten als Capelle aan den IJssel en Lansingerland hebben gemeentelijke monumentenlijsten.

UIT MOOIE PARTIJPROGRAMMA'S 2010-2014 (1)

Nu er al raadsprogramma's worden geschreven voor 2014-2018 past het om te citeren wat partijen bij de verkiezingen van 2009 over cultuurhistorie en monumenten wilden. Als eerste de VVD, die spreekt van een 'Verkiezingscontract 2010-2014'. Naast een foto met een gemeentelijk monumentenschildje van (nog) Zevenhuizen-Moerkapelle staat: 'De VVD vindt dat er beter omgegaan moet worden met het behoud van cultuurhistorische gebouwen en aanzichten in onze gemeente. Oude woningen, bruggen of straten moeten intact gehouden worden, desnoods met ondersteuning vanuit de gemeente. Monumenten vormen belangrijke accenten in onze dorpsgezichten en in ons landschap. Het te loorgaan van een monument is een onherstelbaar verlies. De VVD is dan ook van mening dat de gemeente Zuidplas een verantwoord monumentenbeleid moet voeren. De archeologische kennis van ambtenaren die zich bezighouden met monumentenbeleid zal worden verbeterd.'

ARCHEOLOGIE GENEGEERD BIJ ONDERGRONDSE VUILCONTAINERS

Archeologisch onderzoek wordt hier op toplocaties in de oude dorpen alleen nodig gevonden bij bodemverstoringen groter dan 50 m² en dus ook *niet* voor eigen ondergrondse afvalcontainers daar (Beleidsadvieskaart 2010). In juni 2012 is dit nog gecheckt in een overleg tussen beleidsambtenaren VROM, afgevaardigden van de AWN en van OZM, HVM en HVN, maar beleid is beleid: onder de 50 m² ook voor eigen openbaar gebied nimmer archeologische begeleiding.

In Gouda vond de gemeente wél op ruim 60 van zulke containerplekken, daar ook onder de 50 m², een archeologische blik nodig! Oud-ambtenaar Johan Teters schreef in *Het Dorp Waddinxveen 2012-4* van het historisch genootschap daar een bijdrage over 'Archeologie in Waddinxveen', veel daarvan geldt ook in Zuidplas.

OVER DE COLLECTIE (1)

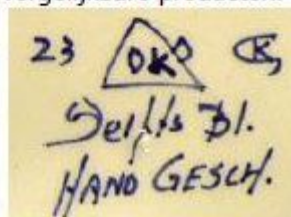
De *IJssel- en Lekstreek* van 24 juni 1938 gaf door dat Dorpsstraat-winkelier (Jan) de Jong opdracht gaf aan Gero-Zilmeta voor Nieuwerkerkse lepeltjes met het raadhuis, de hervormde kerk en de gereformeerde kerk. De HVN heeft de eerste twee en mist nog de gereformeerde kerk. Wie helpt? (De krant is op microfiche raadpleegbaar op het Gemeentearchief Rotterdam. Dank daarvoor!)

OVER DE COLLECTIE (2)

De op initiatief van het Haags Gemeentemuseum (!) gemaakte website *delftsaardewerk.nl* staat te lezen: "Delfts aardewerk' is geen beschermd merknaam en wordt tot op heden vaak algemeen toegepast voor blauwwit gedecoreerd keramiek. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel stukken gemerkt met 'Delft' eigenlijk helemaal geen Delfts aardewerk zijn. Dit aardewerk heeft een verschijningsvorm die lijkt op Delfts aardewerk, maar niet in Delft is vervaardigd. Zowel in de negentiende als in de twintigste eeuw gebruikten fabrieken buiten Delft de plaatsnaam als handelsmerk voor hun vergelijkbare producten.'

Een voorbeeld van een niet-Delfts merk met 'Delft' (met de productie jaren van de fabriek) is: *De Kruik (Nieuwerkerk a/d IJssel), ca. 1980-(?)*. De Oudheidkamer bezit voorbeelden, maar meer is welkom, net als het ons onbekende laatste productiejaar!

Overigens zijn er ook voorbeelden vanuit dit keramisch bedrijf aan de 1^e Tochtweg met alleen D.K. of D.K. en G.B., de initialen van de eigenaar.

TOCH MINDER SUBSIDIE

Op de 'overige subsidies' waar ook die aan de HVN onder valt, zou toch geen 5% bezuinigd worden. Die positieve wending was plots in beeld ten tijde van het bezorgen van Nieuwsbrief 61 met daarin wel vermeld een vrees voor 5% korten. Dat geruststellends schreven B&W in een brief van 2 november. Er stonden wel 'kleine lettertjes' in over de nog nodige raadsbehandeling. Na een raadsvergadering schreven ze op 7 november (vijf dagen later!) al dat ook de HVN in 2013 met 10% en vanaf 2014 met 20% wordt gekort. (Amendement van SGP/CU, CDA en PvdA, gesteund door GBZ en dus met 16-11 democratisch aanvaard.) Het was als kaasschaafmethode gelukkig géén kritiek op de HVN en haar cultureel en sociaal kapitaal! Samen met het niet-indexeren sinds de gemeentefusie gaat het wel om meer dan 20% respectievelijk 30% achteruitgang. (Hoe anders dan - bijvoorbeeld - bij de burens, de mensen van de HVC!) Dat een raad meer wilde bezuinigen dan B&W is ook in de Nieuwerkerkse (voor) geschiedenis nog nooit voorgekomen. Historisch uniek dus! Nieuwe leden en donateurs zijn voor de HVN dus hard nodig! Aan de ALV van dit jaar zal verder worden voorgesteld om de minimum-contributie van €15 in 2014 te verhogen naar €17,50. (De €15 dateert van 2006, de HVN is nu een culturele ANBI (zie volgend hoofdstukje) en er wordt soms ook al meer gegeven dan dat minimum.)

Bij de Van Cappellenstichting is door het bestuur om steun gevraagd voor de lopende herinrichting van hooiberg 1. Uiteraard blijft de HVN blij met de nodige resterende gemeentesubsidie! Zeker voor de periode met minder subsidie zou het verder fijn zijn als ANBI-instellingen of musea (net zoals elders en zoals andere objectsoorten ook hier) zouden worden uitgezonderd van OZB-gebruikersheffing! Iets voor nieuwe partijprogramma's?

(RIJKS)BELASTINGDIENST: HVN NU CULTURELE ANBI

De rijksbelastingdienst merkte de HVN eerder al aan als een ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Nu is ook de aanvraag om de status van een culturele ANBI (nieuw fenomeen) te krijgen gehonoreerd: we zijn ook voor meer dan 90% werkzaam op cultureel gebied. Particulieren mogen voortaan in de aangifte inkomstenbelasting 1,25 keer het bedrag van de contributie en giften aftrekken. Ondernemingen die onder de vennootschapsbelasting vallen, mogen zelfs 1,5 keer het bedrag van hun donatie aftrekken in de aangifte vennootschapsbelasting. We zien het ook als een rijkserkenning! En al is de beschikking van 7-2-2013: de ingangsdatum is al 1-1-2012; keurig fiscaal beleid!

WISSELEXPOSITIE IN DE BATAVIER OVER DE STENENKRUISTER

Op de voorzolder van het gemeentelijke dorps huis Batavier is de HVN-vitrine voorzien van materiaal over de ijsselsteenbakkerij en de stenenkruister van 1898. Deze vitrine is op verzoek van de gemeente gevuld en dat gebruik kost de HVN dus niets (de kaasschaaf blijft daar in de gemeentelijke bestekla).

VISIE VAN BUITEN

Jaap Maris uit Ridderkerk, de in vorige Nieuwsbrieven al genoemde Hitlandfilmer van 1962, mailde de secretaris achteraf over de avond in oktober, waar hij met zijn echtgenote bij was: *'Wij hebben genoten van uw voordracht, de quiz en evenzeer van het resultaat van de film van Klein Hitland. Fijn dat deze oude opname na 50 jaar nieuw leven is ingeblazen en nu zo'n goede bestemming heeft gekregen. Wat is de Nieuwerkerkse Historische Vereniging actief. Een aantal weken terug hebben we de presentatie in de oudheidkamer gezien. Het was zeer de moeite waard die te bekijken.'*

'19 MAART' DOORGEGEVEN AAN JUNIOREN EN OMROEP

Rick en Stefan 'deden' deze kerstvakantie hun maatschappelijke stage bij Omroep Zuidplas. Ze verzonnen hun eerste opdracht: 'Wat is toch die paal vlakbij het station?' De HVN-secretaris werd gebeld en vertelde hun dat dat oorlogsmonument vooral voor de slachtoffers van het RAF-bombardement van 19 maart 1945 was. De jongens maakten een radio-uitzending en produceerden een stukje met foto's op de website van de omroep: 'De tekst die er op het monument staat is: ter nagedachtenis aan die vielen voor en door de bevrijdingsstrijd. Dit staat er uiteraard omdat de Engelsen ook bevrijdingsstrijders waren.'

MEMOIRES OVER BOMBARDEMENT VAN 1945 VAN NEL VERWOERD

Ciska Wassing-Zanen uit Gouda ontving na haar oproep in het AD van 24 oktober 2012 op 31 oktober onderstaande brief over haar zusje Nellie en meer van het RAF-bombardement van 19 maart 1945 (volgens Maarten Dijkman om 8 uur 's morgens):

"Mevr. Wassing,

Ik heb uw oproep in de krant gelezen en ik wil u schrijven wat ik er van weet. De kinderen waren niet op weg naar school maar uw zusje en mijn broertje waren op weg naar de familie Doornhein aan de Kerklaan, "schoenmakers". De kinderen mochten drie keer per week komen eten.

Toen het bombarderen begon vluchtte Nellie naar links en mijn broertje Leen naar rechts smederij Dijkman, waar wel schade was maar geen doden. Mijn broer heeft er nooit over willen praten, nu kan het niet meer want hij is tien jaar geleden overleden na een vakantie en wij weten niet waaraan. Wij hebben niet meer kunnen praten, het heeft vijf dagen geduurd.

Tegenover uw familie was de kruidenierswinkel van Vuik en daarnaast woonden wij in een groot huis met twee gezinnen. Daarachter was een oude fabriek tot de nok vol benzine van de Duitsers. Tegenover de familie Steenbergen woonde de familie de Groot. Mevrouw de Groot lag op het pad met een kind in haar armen, de hulp ging heel moeizaam.

Onze woning stond op een groot erf en aan het kanaal nog een woning met ook een familie de Groot. Dochter Marie werd geraakt door scherven en is toen naar voren gelopen. Zij heeft toen uren bij ons op de keukenvloer gelegen voor er hulp kwam.

De ochtend van veertien mei vergeet ik nooit meer en later die honderden mannen die weggevoerd werden. De oorlog maakt een kind snel volwassen, het enige goede was dat opa Zanen de pannen maakte waar een gat in zat, met schroeven en asbest, dan waren ze weer dicht.

Ik heb geen computer dus kan ik de Historische vereniging a/d IJssel niet vinden. Vandaar deze brief. Op de oude begraafplaats staat 61 jaar een steen van mijn zusje, misschien iets voor de His.ver. N a/d IJssel.

Daar ik ernstig ziek ben zet ik er geen adres bij. Praten is zeer vermoeiend.

Vriendelijke groeten, Nel Verwoerd"

Mèt mw Wassing-Zanen betreurt het HVN-bestuur de schrijfster, dochter van Gijs Verwoerd, niet te hebben kunnen bedanken. Het hier doorgeven lijkt ons in haar geest en is waardevol! Zij woonde voor de oorspronkelijke boterfabriek waarin later Paul & Van Weelde lang een carrosseriefabriek had. De genoemde grafsteen op Nieuwerkerks Oude Begraafplaats is van Aaltje Johanna Verwoerd (17-10-1931 tot 31-01-1951). Bij de 483 namen van de Oude Begraafplaats die sinds 2007 op www.graftombe.nl staan, staat zij wel (en Nellie Zanen, zonder steen, dus niet).

MEMOIRES OVER BOMBARDEMENT VAN 1945 VAN COR STIGTER

Cor Stigter uit Barendrecht schreef n.a.v. de AD-publicatie in uitgebreidere brieven (met tekening!) aan de HVN dat Nellie op weg was naar de familie Van der Weijden om te gaan eten. Dat was aan hetzelfde stukje Kerklaan als Doornhein woonde en mevrouw Wassing-Zanen weet nog dat de Van der Weijdens inderdaad kennissen waren. Volgens Stigter waren gespaarde dochters van de garagehouder Nellie op komen halen: zij waren aan de andere kant van het huis van Steenbergen. Het hier doorgeven waard is dat Stigter zelf een groep vliegtuigen zag aankomen over de Groenendijk, ongeveer midden tussen Kortenoord en Hitland. ("Uit oostelijke richting dus en NIET langs de spoorlijn, wat ik al eens eerder heb gelezen.") De HVN zal zijn brieven goed bewaren! Nadien zei mevrouw Van der Giessen, ooit klasgenootje van Nellie, bij een bezoek op een open middag ook dat het de familie Van der Weijden was.

BIDPRENTJES RK OMGEKOMENEN BIJ BOMBARDEMENT VAN 1945

Van Hans van Balgooi uit Castricum werden scans ontvangen van bidprentjes van de bij het RAF-bombardement van 19 maart 1945 omgekomen familieleden Steenbergen. ("Mijn oom Piet van Balgooi is daarbij getroffen, maar overleefde het wel. Zijn verloofde Anna Steenbergen, haar zus en hun ouders hebben het niet overleefd.") Hierbij bevindt zich het bidprentje van de 21-jarige Gertrudis Cornelia, lid van de Maria-congregatie, zoals daarop gedrukt staat. Het vaandel daarvan hangt in de Oudheidkamer! Ook voor vader Martinus Steenbergen (Moordrecht 1881) werd gebeden om zijn eeuwige zielerust en naar het bijbelboek Genesis werd het bij hem aldus gememoreerd: 'In het zweet des aanschijns heeft hij zijn brood gegeten, totdat hij wederkeerde tot de aarde.' Hij was een private vuilnisman voor de elite van de 's-Gravenweg en liep als een paard tussen de dissels vooraan zijn kar!

Moeder Adriana Steenbergen-Nederhof (Zevenhuizen 1885) kreeg naast een citaat van H. Bernardus ook de tekst: 'Als voorbeeldige huisvrouw en zorgzame moeder stelde zij haar geluk alleen in de zorg voor haar man en kinderen. Met zorg en vlijt bracht zij hare dagen door, deed wat goed was, klaagde niet over de moeilijkheden des levens en hield die gaarne voor anderen verborgen.' Zij was, zoals vermeld staat, bestuurslid der Derde Orde van de H. Franciscus.

Twee bidprentjes van getroffenenen uit de familie De Groot (moeder en Marietje) werden veel eerder al gepubliceerd in 'Nieuwerkerk aan den IJssel in woord en beeld' uit 1989.

NOG MEER HISTORIE UIT WOII

Op internet stond onlangs een aanbod van een rouwkaart met een Latijns kruis, een foto van een eerste graf met een ander kruis op een Heldenfriedhof en een foto van het oorlogsgraf op Ysselsteyn bij Venray, waar 32.000 Duitsers rusten. (Een HVN-lid kocht ze privé, dank voor het gebruik.) Het ging om Ernst Weber, geboren op 9 april 1923 in Amesdorf, nu deel van de stad Gießen in Sachsen-Anhalt. Het is sinds 1530 een protestants dorp, niet ver van de Lutherstad Wittenberg met die wereldberoemde kerkdeur.

Deze schutter Ernst (19) stierf volgens de rouwkaart en zijn eerste grafkruis op 21 augustus 1942 in *Nieuwerkerk/Holland*. Hij was ingedeeld bij de 10^e compagnie van het 112^e regiment van de 38ste infanteriedivisie van de Wehrmacht, gelegerd in Den Haag. Een 'Evang. Marinepfarrer' (marine-dominee) zorgde dat de spullen van veldpost 30450 bij de familie kwamen.

Dat het in Nieuwerkerk aan den IJssel was wordt bevestigd door de 'ernstige waarschuwing' van burgemeester Jas in de *Schoonhovensche Courant* van precies ook vrijdag 21 augustus 1942. Hem had de klacht bereikt dat niet iedereen zich tegen de toen ingekwartierde Duitsers correct gedroeg. Daar konden grote moeilijkheden uit voortkomen! Geen van de kranten, ook de Goudsche niet, meldden maar iets ongeregelds van daarna. Er kwam ook niets van het overlijden van Ernst Weber in de kranten te staan. Als hij - waar het op lijkt - een natuurlijke dood stierf is er geen lokale schriftelijke bron om dat te verifiëren. Het streekarchief geeft geen uitsluitel: in Nederland werden geen overlijdensakten opgemaakt voor omgekomen Duitse soldaten. Ze kwamen dus ook niet in de berichten van de Burgerlijke Stand in de kranten. Volgens het NIOD zijn zij alleen geregistreerd door de Deutsche Dienststelle. Zouden er nog senioren zijn vanuit of rond zijn inkwartieradres? Reacties zijn welkom.

Het stoffelijk overschot van Ernst Weber werd later vanaf dat Heldenfriedhof elders (Den Haag?) herbegraven op Ysselsteyn. Hij kreeg daar zoals iedereen als gedenkteken een Latijns grafkruis. Het hakenkruis van het eerste graf met als laatste woorden 'in *Nieuwerkerk*' werd vernietigd. Dat er in Nieuwerkerk in de oorlog geen geallieerden, maar wel Duitsers omkwamen was al bekend.

Op 22 mei 1940 werd op wat nu de Oude Begraafplaats heet de Stabwachtmeester Wilhelm Prill begraven, tijdens inkwartiering overleden aan een hartverlamming. Er kwam een houten kruis met zijn naam en veldpostnummer 15258.

Op 6 oktober 1946, na de oorlog dus, meldden de kranten dat in de nacht van zaterdag op zondag een Duitse krijgsgevangene uit Engeland uit een trein was gevallen die van Hoek van Holland kwam. De bewuste Karl Vopmann (1925) werd door de trein overreden, was op slag dood en zijn lichaam werd ook begraven op de Oude Begraafplaats in Nieuwerkerk. In 1968 kwam het eerste verzoek tot herbegraven van hem op Ysselsteyn. Dat ging pas in 1978 door.

GRAFSTEEN MET HISTORIE WOII WORDT HIER VERWIJDERD

Op de expositie '200 jaar Burgerlijke Stand' van 2011 was een foto opgenomen van de grafsteen van Arie Kok op Essehof, ooit onderscheiden met een RAF-memorieschildje vanwege hulp aan RAF-piloten na een noodlanding op 11 april 1945. Een foto met het nog niet gestolen schildje staat in het boek van Bram Veerman over WOII in deze regio. De gemeente maakte nu bekend ook dit graf nr B/0118 uit 1970 te gaan ruimen. (Zie hiervoor www.zuidplas.nl en zie www.groenehartarchieven.nl voor de Toen & Nu over dit graf uit *Het Kanaal* van 19 mei 2012: 'Kritiek op rijm en grafroof met RAF-plaatje'.)

WEER VEEL CULTUUREDUCATIE

Met dank aan GmbH (Geregeld met betere Hulp) meldden zich voor dit voorjaar weer tegen de 25 (!) schoolgroepen met in totaal 700 leerlingen aan voor Oudheidkamerbezoek en les over 'wassen'. (De start van haar website: 'Agnes den Hartogh is de organisatie GmbH. Deze organisatie heeft kwalitatief hoogwaardige, samenhangende cultuurprogramma's ontwikkeld voor alle Nieuwerkerkse basisscholen, waarbij intensief wordt samengewerkt met lokale partners, zoals Muziekschool, Abraham Kroesgemaal, *Oudheidkamer*, Bibliotheek, etc.)

Marijke Edel, die de bewuste lessen geeft, maakte voor de continuïteit een eigen lesfolder voor scholen in heel Zuidplas over de Oudheidkamer.

Voor ouderen gaf de secretaris steenplaatspresentaties voor Probus Zuidplas in de Capelse Johannahoeve en voor de PCOB in het Hervormd Kerkelijk Centrum. In maart volgt er nog een presentatie in het Golfhuis over de 'oude weg naar Kralingen' voor de Belangenvereniging 's-Gravenweg.

BREDE ACTIVITEITEN IN SCHOLEN

Aan het project BRAiNs van de stichting Jeugdwerk Zuidplas is nu voor aan het einde van het schoolseizoen een "borduurles" o.l.v. Marijke Edel aangeboden (5 minuten ontvangst, 25 minuten uitleg borduren & borduren van een initiaal, 25 minuten puzzel maken in de oudheidkamer en 5 minuten afronden). Het jaarverslag 2011 van deze stichting memoreerde ook het steenovenbezoek van nu twee jaar eerder.

OOK WERKENDE AMBTENAREN WELKOM

Oud-ambtenaren van de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel, ook wonend in Moordrecht en Capelle, zijn óververtegenwoordigd onder de vrijwilligers van de HVN. Dat is mooi, we zouden ze niet kunnen missen! (De Oudheidkamer heeft zelfs dienstpetten uit hun tijd!)

Leuk en zinvol was ook het bezoek aan de Oudheidkamer van een actieve MO-ambtenaar vorige winter! Overigens blijven alle Zuidplas-ambtenaren (in aantal

meer dan de 262,2 fte) ook op avonden en zaterdagen welkom bij lezingen, films en in de Oudheidkamer. Een nog wat weinig-zien geldt zelfs bij tentoonstellingen en lezingen over gemeentelijke items als haar concept-monumentenlijst in 2009/2010, in 2011/2012 die over de Burgerlijke Stand en in 2012/2013 die over kunst met de *gemeentelijke* steenovens.

Van een andere Zuidplaspogemeente lazen we in het jaarverslag 2011 van het Historisch Genootschap: *'Rondleidingen "Waddinxveen, van toen naar nu" werden verzorgd voor nieuw aangestelde medewerkers van de Gemeente Waddinxveen.* 'De HVN staat ook gratis klaar! We blijven nogal wat historische onzin tegenkomen in gemeentelijke stukken, tot in de nieuwe ontwerp-Welstandsnota toe. (De structuur van het Oude Dorp 'ontstond op het kruispunt met de Bos-telweg' en door de aanleg van de nieuwe A20 zouden de Vrijheidslaan en de Parallelweg-zuid 'hun functie als rijksweg hebben verloren'. Nee dus!)

'Omstreeks de 18^e eeuw zijn de veengebieden ten noorden van de rivier afgegraven ten behoeve van turfwinning,' zo zegt het bestemmingsplan Bedrijventerrein Kortenoord 2013. Een beschrijving van 1494 - zo'n drie eeuwen eerder dus! - zei al dat Nieuwerkerkers zich bezighielden met turf delven! Van smokkelen van turf over de dijk op Kortenoord zijn tal van meldingen van vóór 1600. In 1586 werd turf van Nieuwerkerks schepenen geëist met de kwaliteit *'goet Cortelant coopmans goet'*. Men wilde toen turf zoals die oudtijds uit onze polder Kortland over de dijk in schepen werd gebracht, aldus een Leids proefschrift uit 1950. HVN-informatie kan best wat voor Zuidplas betekenen. Mireille van der Hoeft, beleidsadviseur Grondzaken, over de nieuwe film van Cor Vermeulen: *'..geeft een mooie indruk van de historie van de steenovens.'*

Tot slot een niet-ambtelijke blunder van de nieuwe busvervoerder Arriva. Aan de Prins Alexanderlaan staan nu haltebordjes met de naam 'Mr P. Kleijnlaan' in plaats van Mr P.D. Kleijnlaan. De laatste was de eerste dijkgraaf van de polder Prins Alexander, waarin ook de wijk Dorrestein ligt.

NOGMAALS NIEUWERKERKS DIGITALE DEMENTIE...

In Nieuwsbrief 54 (mei 2010) werd betreurd dat de websites van de weggefuseerde gemeenten niet meer voor het publiek beschikbaar waren. Dat betekende minder toegankelijkheid dan eerst voor de jongere bestuurlijke historische bronnen van voor 2010. In nummer 60 (mei 2012) is van CDA'er Zijlstra aangehaald dat het verlies ook voor raadsleden gold. SP-raadslid Muller zette nu in 2013 op www.omroepzuidplas.nl: 'Door een wat onhandige manier van archiveren (understatement) zijn alle raadsstukken nu niet meer digitaal beschikbaar tot 2010. (...) Kunnen we geen vrijwilliger voor scannen zoeken?' Met eenzelfde knipoog: een wel vergaande uitleg van de modekreet 'meer burger, minder overheid!' Jammer van dat raadsinformatiesysteem, maar prints zijn er wel op het raadshuis en na twintig jaar (en een volgende fusie?) op het streekarchief.

UIT DE AANWINSTEN

Het 'geheugen van Nieuwerkerk' in voorwerpen groeide verder. Mevr. Wassing-Zanen uit Gouda schonk opnieuw een object van Nellie Zanen, nu haar (Hervormde) doopkaart uit 1936, hier dus met poëziealbum, met een laatste negedachtenis van haar vader, op de foto.

Persfotograaf Roel Dijkstra uit Vlaardingen liet beide voorzitters en de secretaris van de HVN een halve verhuisdoos Nieuwerkerkse foto's van 1980-1995 uitzoeken van wijlen de persfotograaf Peter Molkenboer (*Rott. Nieuwsblad* met editie Dssel & Lek). Ze moeten nog worden beschreven, maar een selectie komt zeker publiek te zien! Hoe intensief Nieuwerkerk werd gefotografeerd blijkt uit het daarbij al aanwezig zijn van 18 Oudheidkamerfoto's van 1992-1995.

Dhr Rietveld gaf gereedschap, waaronder een rietsnijder en een sergeant (houten kleminrichting voor lijmwerk). Jaap Muijt (1946) gaf zijn diploma als PTT-postbesteller uit 1965. (Hij vertelde toch zeker 150 keer een telegram te hebben moeten brengen bij de kunstschilder Van Bruggen op Ver Hitland, omdat deze geen telefoon had. Een tekening van Van Bruggen op de expositie was de aanleiding tot dit memoreren!) Van de rommelmarkt van De Bron kwamen o.a. weer Nieuwerkerkse reclamepennen. Via de fam. Westmaas kwam een wandbordje met '10 jaar Rheuma Patiënten Ver. N. a/d Dssel 1985-1995'.

Van vrijwilliger Wim van Vliet kwam onder andere een kinderboekje met het stempel van de winkel van Dirk Vis ('s-Gravenweg 246, tel. 224). Van dhr Quispel kwamen drie fleskaraffen van De Keizer en een heuse Osmeka spoorweg-olie-lantaarn!

Dhr Van Zanten schonk een uniek grote ijsselsteen, naar zijn weten gemaakt op steenplaats De Spreeuwenhoek, met het jaartal 1848. Deze moet afkomstig zijn van een boerderij op Kortenoord. Nadere informatie is welkom!

Dhr Otterspeer gaf oude camera's en een dito luxe kolenbak. Adri den Boer gaf een reclamemuts met opschrift 'Het Kanaal'.

SIGNALEMENT VAN NIEUWE HISTORISCHE UITGAVEN

- In nummer 2012-3 van het regionaal-historisch tijdschrift *De Schatkamer* publiceerde Corrie de Kool-Verhoog over 'Verzetsmedewerkers: bedankt!' Ze memoreerde daarin een bijeenkomst bij het dagblad Trouw uit 2010 met onder meer 'Tankie Roelofs-Leppink, die vanuit Nieuwerkerk aan den IJssel had gekoeried voor de groep van Jan Smit'.
- In het kwartaalblad *Verleden Tijdschrift* van de stichting Oud Zevenhuizen-Moerkapelle verschenen in 2012 in drie nummers de volgende artikelen van Adri den Boer. Ze raken vaak Nieuwerkerk ook wel wat:
 - 108, Goed verzekerde (Schieland)kaart van Slaterus;
 - 109, 'De Vereenigde weegbruggen' in Zevenhuizen 1916-2011;
 - 111, Coöperatieve Landbouwwerking 'Ons Belang' 1912-1963.

In het laatste artikel is bijvoorbeeld de bijgaande advertentie opgenomen uit *De Rijnbode* van 22-12-1907.

- Bij WBooks verscheen van Onno de Wit e.a. 'De Prins Alexanderpolder en Rotterdam. Van veenmoeras tot polderstad' (€19,95). Zoals bekend ligt ook Nieuwerkerk deels (o.a. Dorrestein en Esse-laag) in deze polder.
- In het huis-aan-huisblad *Het Kanaal* leverden de rubrieken *Toen & Nu* en *Nieuwerkerkers van Toen* tot het laatst gratis volop lokale historalia. Op 27 december 2012 werd in 'Meer Jozef dan Maria in Nieuwerkerk?' ook het parochievaandel uit de Oudheidkamer weer afgebeeld.

Graanmaalderijen.

Ondergetekende, bouwkundige te Zevenhuizen (z.H.) beveelt zich aan tot het **MAKEN VAN BESTEK en TEEKENINGEN** van op te richten Graanmaalderijen.

Adviezen te bekomen aan de in aanbouw zijnde Coöperatieve Graanmaalderij te *Nieuwerkerk a/d IJssel* en bij ondergeteekende 875

P. van den Broek Jhz.

DANK AAN HET KANAAL

Het HVN-bestuur betreurt het einde van *Het Kanaal* in hoge mate, zowel voor de actualiteit als voor de historie! Het leek plotseling, al kwam men door de gemeentefusie van 2010 inclusief het verdwijnen van de Nieuwerkerkse én Moordrechtse voorlichtingspagina's reeds in de gevarezone! Zie hiervoor en voor de strijd van de raad in 1981 om gemeentevoorlichting in *Het Kanaal* te plaatsen om die goed-gelezen lokale krant te versterken, de *Toen & Nu* van 14-10-2009: 'Gemeentepublicaties democratisch erfgoed?' Meer dan 20 jaar zijn naast geplaatste verslagen van HVN-bijzonderheden ook alle open middagen in het in Nieuwerkerk intensief gelezen blad aangekondigd, vaak met foto. Van 1979-2013 verschenen in de 1644 'Kanalen' 1224 *Toen & Nu's* van Adri den Boer, voornamelijk over Nieuwerkerk. Elke *Toen & Nu* van januari 2009 tot de laatste in januari 2013 kwam ook op de weblog op de site www.groenehartarchieven.nl. Die meer dan 150 blijven daar staan. (Zoek voor de genoemde aflevering uit 2009 op de weblog kortweg naar 'Gemeentepublicaties'.) Pim van der Zalm (ook HVN'er) leverde vanaf mei 2005 61 afleveringen van '*Nieuwerkerkers van Toen*' met foto's uit zijn collectie. '*Nieuwerkerks geschiedenis stroomt door Het Kanaal*', zo schreef burgemeester Bonthuis in 2004 voorin het boek '25 jaar Het Kanaal - 25 jaar Nieuwerkerk'!

OOK DANK AAN HANS VAN DER HORST

Vestigingsdirecteur Hans van der Horst moest met nieuwjaar vertrekken bij Vestia Zuidplas vanwege 'directeurenkrimp'. *Het Kanaal* van 9 januari vermeldde positief de wapenfeiten van Van der Horst als de ASVZ-projecten op Kortenoord en aan de 's-Gravenweg, '...waar Vestia ook het beheer van de Oudheidkamer voor haar rekening nam'. Dat was en is in de rol van eigenaar/verhuurder. Dank! (En Vestia Zuidplas blijft bedrijfsdonateur van de HVN.)

STALGEBINTEN 'NOOIT GEDACHT' TOCH 17de-EEUWS?

Het ook los herdrukte Schatkamerartikel uit 2000 over *Nooit Gedacht* memoreert dat de met gesmoorde hollandse pannen gedekte koestal 19de-eeuws is. Geciteerd werd ook de gedenksteen daarvan, die rond 1865 werd geplaatst door M. Molenaar Mz (1861-1938). Opgemerkt werd wel de brede voerdeel oftewel de boes met de smalle staldeur. Verondersteld werd: 'De brede deel van het oorspronkelijk gemengde bedrijf is nog wel aanwezig, maar wordt nog slechts benut als voerdeel voor het vee.' Zolang er geen dendro-chronologisch onderzoek is gedaan kun je kiezen of alleen de plattegrond of ook de stijlen uit de 17de eeuw zijn. Nummer 2013-1 van het RCE-tijdschrift start echter een bijdrage over de oudste boerderij van Nederland zo: 'Boeren waren zuinig. Er werd niets weggegooid wat nog bruikbaar was. En dat zien we terug in hun boerderijen. Een boerderij werd zelden in z'n geheel vervangen. Ook al verbouwde de boer nóg zoveel, als de draagconstructie nog voldeed bleef deze behouden. De gebinten van een boerderij kunnen dus veel ouder zijn dan de buitenmuren.'

IN BREDER VERBAND: SVAL 30 JAAR EN ERFGOEDHUISBOEKJE

De stichting Vrienden van Archief en Librije (SVAL) van het streekarchief Midden-Holland, ook een historische organisatie voor Nieuwerkerk aan den IJssel, bestond dertig jaar. (Haar tijdschrift *De Schatkamer* publiceerde in die tijd bijvoorbeeld over *Nooit Gedacht én Windlust*.) Op 2 november gaf voorzitter Adrien Boer in de Sint Jan aan de archiefvoorzitter, de Goudse wethouder Daphne Bergman, het eerste exemplaar van een herdruk van een gids voor de Goudse glazen uit 1681. Het is dus een jubileumuitgave en het origineel is natuurlijk uit de Librije (nu: archiefbibliotheek)! Deze gids is te koop in streekarchief en Sint Jan voor €5.

Op 19 november werd in Delft het Erfgoedhuisboekje 'Dan doen we het zelf' gepresenteerd (€10). Dat boekje bevat ook een door haar voorzitter geschreven historie van 30 jaar SVAL. Daarin worden bij de door die stichting betaalde restauraties ook genoemd de 'ontwerpen van muurschilderingen van een Nieuwerkerkse leerling van de Stadsambachtsschool' (Visser). Maarten Molenaar staat als voorzitter van de stichting Molen Kortenoord op de omslag van dat boekje: Jac. Spekman schreef dáároveň een bijdrage.

EXPO'S IN CAPELLE EN ZEVENHUIZEN

'Ambulant en winkelstand' is de nog lopende expositie in het Capels Historisch Museum. Voor een mini-winkeltje werd, zoals al eerder gemeld, dubbel HVN-materiaal uitgeleend. 'Onze dorpen van boven' heet de luchtfoto-tentoonstelling van Oud Zevenhuizen-Moerkapelle. Ga kijken!

WELKOM AAN DE NIEUWE LEDEN

De jubileumwedstrijd met de vraag welk lid de meeste leden aanbracht en daarvoor zou worden gehonoreerd leverde niet één lid en dus geen onderscheiding op. Wel gaven zich drie nieuwe leden zelf op:

- W.C. van Dijk-Ipenburg, Europalaan 72, 2912 TE
- P. Keijzer, Goudmos 77, 2914 AG
- J. Muit, Kon. Julianastraat 9, 2911 AG

Werf ook een lid!

CONTRIBUTIE en DONATIE

Bij deze Nieuwsbrief worden leden verzocht om hun contributie voor het jaar 2013 over te maken. De minimum-contributie voor leden is door de ALV in 2006 vastgesteld op €15, terwijl de minimum-donatie voor bedrijven €50 is.

Het bestuur verzoekt u om deze bijdrage over te maken op rekeningnummer: Rabobank - 34.52.94.203 onder vermelding van 'contributie 2013', waarvoor bij voorbaat dank. **DE HVN IS DUS EEN CULTURELE ANBI EN DE BIJDRAGEN ZIJN ROYAAL ALS GIFT AFTREKBAAR!**

De HVN wordt financieel gesteund door de gemeente Zuidplas

